

THÍCH ỨNG CỦA CÔNG NHÂN CÁC KHU CÔNG NGHIỆP TỈNH BÌNH DƯƠNG TRƯỚC TÁC ĐỘNG CUỘC CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Nguyễn Văn Thăng - Trần Kim An - Đòng Văn Toàn - Trịnh Thị Cẩm Tuyền
 Trường Đại học Thủ Dầu Một, Bình Dương
 Email: thangnv@tdmu.edu.vn

Tóm tắt: Cách mạng công nghiệp 4.0 đang tạo sự thay đổi mạnh mẽ về cơ cấu và phương thức sản xuất, điều này tác động đến đời sống công nhân các khu công nghiệp. Để tồn tại và phát triển, người công nhân phải chủ động thích ứng (về nhận thức, thái độ và hành vi) với yêu cầu mới. Bài viết này phân tích sự thích ứng của công nhân trước tác động của cách mạng công nghiệp 4.0 tại các khu công nghiệp tỉnh Bình Dương.

Từ khóa: Thích ứng của công nhân; Bình Dương; cách mạng công nghiệp 4.0
 Nhận bài: 05/06/2021; Phản biện: 10/06/2021; Duyệt đăng: 13/06/2021

1. Đặt vấn đề

Bình Dương là một tỉnh công nghiệp, với 41 KCN-CCN và khoảng 1,2 triệu công nhân đang làm việc. Bên cạnh sự thừa hưởng những tác động tích cực, công nhân các KCN Bình Dương cũng đang gặp những thách thức khi mà IR 4.0 đang ngày càng tác động mạnh mẽ trong khi cơ cấu lao động lạc hậu và trình độ tay nghề thấp; những công việc theo quy trình, đòi hỏi kỹ năng bậc trung giờ đây bị cạnh tranh bởi robot; những công việc đòi hỏi kỹ năng bậc cao được hưởng lợi từ máy tính; những công việc lặp đi lặp lại, đòi hỏi kỹ năng thấp dần sẽ bị tự động hóa. Do đó người công nhân cần chủ động thích ứng với thay đổi tất yếu từ cuộc IR 4.0. Họ không có quyền lựa chọn mà bắt buộc phải thích ứng bằng cách chủ động tự trang bị kiến thức, kỹ năng để đáp ứng yêu cầu mới của IR 4.0. Hiện tượng công nhân sau khi làm việc tại các nhà máy một thời gian phải nộp đơn xin thôi việc vì cảm thấy áp lực, không thể đáp ứng được công việc là khá phổ biến hiện nay. Nếu doanh nghiệp, công nhân lao động muốn phát triển bền vững thì người công nhân phải thực sự thích ứng được với môi trường làm việc trong thời đại 4.0.

Kết quả nghiên cứu sẽ giúp cho người người công nhân tìm cho mình cách thích ứng để hình thành những phẩm chất, năng lực phù hợp với môi trường làm việc trước tác động của IR 4.0.

2. Thích ứng của công nhân các khu công nghiệp tỉnh Bình Dương trước tác động cuộc cách mạng công nghiệp 4.0

2.1. Thích ứng của công nhân

Thích ứng là quá trình chủ thể chủ động, tích cực thay đổi hoạt động sống của mình cho phù hợp với yêu cầu của điều kiện sống mới trên cơ sở nhận thức vấn đề, thay đổi phương thức hành động với sự thúc đẩy của hệ thống động cơ một cách hiệu quả. Theo từ điển Tiếng Việt (2000) của Viện ngôn ngữ học - Trung tâm từ điển ngôn ngữ, thì “*Công nhân là những người lao động công nghiệp, làm việc trong nền đại công nghiệp*”.

Thích ứng của công nhân là sự thay đổi nhận thức, thái độ và hành vi của người công nhân một cách chủ động, tích cực để đáp ứng yêu cầu và điều kiện mới của môi trường hoạt động nhằm đạt được mục đích đặt ra.

Như vậy, chúng ta có thể hiểu thích ứng của công nhân trước tác động IR 4.0 là quá trình tích cực, chủ động trong hoạt động sống, lao động của người công nhân, giúp họ đáp ứng yêu cầu, điều kiện mới của IR 4.0 nhằm đạt được mục đích đề ra.

Thích ứng của công nhân các KCN tỉnh Bình Dương trước tác động IR 4.0 thể hiện ở: 1) sự thay đổi nhận thức của công nhân về hoạt động lao động sản xuất, thái độ hài lòng của tập thể và bản thân người công nhân đối với hoạt động lao động sản xuất, hình thành các hành vi phù hợp với điều kiện mới do IR 4.0 đem lại. 2) Sự thích ứng của công nhân xuất hiện do tác động từ những yêu cầu, điều kiện mới do IR 4.0. 3) Sự thích ứng của công nhân bắt đầu ở thời điểm người công nhân làm quen với điều kiện mới của môi trường IR 4.0 và kết thúc khi hoạt động đạt được mục đích đặt ra.

2.2. Đặc điểm và tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đến công nhân các KCN tỉnh Bình Dương

Thế giới đã trải qua 4 cuộc cách mạng công nghiệp, mỗi cuộc cách mạng công nghiệp đã góp phần cơ cấu lại thị trường lao động, làm cho năng suất lao động tăng lên. Có thể tóm tắt 4 cuộc cách mạng công nghiệp như sau:

Hình 1. Biểu hiện các cuộc cách mạng công nghiệp

Về tác động tích cực, cuộc IR 4.0 là điều kiện để thúc đẩy sản xuất, đẩy nhanh quá trình hội nhập và phát triển kinh tế, là cơ hội cho công nhân lao động thay đổi. Ngược lại nó có thể phá vỡ thị trường lao động, làm suy giảm lợi thế lao động giá rẻ, gây sự thay đổi lớn nếu không thích ứng kịp có thể rơi vào cảnh thất nghiệp... Thích ứng của công nhân ở mức độ khác nhau tùy thuộc vào trình độ nhận thức, trải nghiệm của họ. Một số kỹ sư có tay nghề cao cho biết IR 4.0 đồng nghĩa với cơ hội việc làm, đặc biệt là đối với những người làm việc về phần mềm. Một số công nhân có tay nghề thấp không quan tâm đến những tác động tiêu cực của IR 4.0 đối với việc làm, mà theo họ ít có sự tác động do số lượng việc làm trên thị trường Bình Dương vẫn rất lớn. Tuy nhiên, một số người cũng tỏ ra lo ngại khả năng tác động tiêu cực của robot đối với thu nhập của những công việc yêu cầu tay nghề thấp.

2.3. Đặc điểm công nhân các khu công nghiệp tỉnh Bình Dương

Bình Dương là tỉnh thuộc Vùng thành phố Hồ Chí Minh. Với diện tích tự nhiên là 2.694,43 km²; dân số 2.426.561 người; gồm 3 thành phố, 2 thị xã và 4 huyện, 91 đơn vị hành chính cấp xã. Hiện nay, toàn tỉnh có 41 KCN - cụm công nghiệp với 3.509 dự án đầu tư nước ngoài, 36.379 doanh nghiệp trong nước; số công nhân đang làm việc gần 1,2 triệu người, không chỉ đông đảo về số lượng, thành phần mà còn mang nét đặc trưng lịch sử - văn hóa riêng.

Thứ nhất, đội ngũ công nhân Bình Dương ra đời từ rất sớm bắt nguồn từ địa chính trị, địa kinh tế. Trở lại lịch sử phát triển công nhân Bình Dương chúng ta thấy có sự ra đời khá sớm đội ngũ công nhân gắn liền với sự phát triển của các đồn điền cao su Nam Bộ.

Thứ hai, đội ngũ công nhân các KCN Bình Dương phát triển nhanh chóng về số lượng, đa dạng về thành phần, đa số là người nhập cư, đến từ nhiều tỉnh thành trong cả nước, đa dạng về dân tộc, thành phần xuất thân, vùng miền... gắn liền với sự ra đời các KCN- CCN. Theo số liệu thống kê của Liên đoàn Lao động tỉnh Bình Dương, năm 2019 trên địa bàn tỉnh có trên 1,2 triệu công nhân lao động, trong đó có khoảng 85% là từ các địa phương khác đến làm việc và sinh sống. Hàng năm thu hút thêm khoảng 40-45 ngàn công nhân lao động thể hiện sự phát triển nhanh chóng về số lượng, quy mô.

Thứ ba, tỷ lệ công nhân chưa qua đào tạo chiếm tỷ lệ cao, chủ yếu là lao động chân tay trực tiếp. Thống kê của Sở Lao động - Thương binh và Xã hội tỉnh Bình Dương cho thấy, trình độ công nhân trong tỉnh hiện có cơ cấu như sau: Đại học: 5%; Trung cấp và công nhân kỹ thuật: 13%; lao động được doanh nghiệp đào tạo nghề: gần 70%; số còn lại là lao động theo thời vụ, không qua đào tạo nghề. Kết quả điều tra cho thấy, có sự phân hóa đáng kể về trình độ học vấn trong đội ngũ công nhân, lao động.

2.4. Biểu hiện thích ứng của công nhân các khu công nghiệp tỉnh Bình Dương trước tác động của IR 4.0

2.4.1. Thích ứng về mặt nhận thức

Thích ứng về mặt nhận thức là quá trình biến đổi các quá trình nhận thức cảm tính, nhận thức lý tính ở người công nhân cho phù hợp với điều kiện, môi trường của IR 4.0, biểu hiện qua sự tự tin, chủ định và hiệu quả của hoạt động nhận thức. Biểu hiện thích ứng về mặt nhận thức đó là việc công nhân có thể thay đổi cách suy nghĩ, hiểu biết về chính bản thân mình, về các vấn đề liên quan đến IR 4.0. Thích ứng về mặt nhận thức rất quan trọng vì sự thích ứng này là cơ sở định hướng cho sự thích về mặt cảm xúc và hành vi của mỗi cá nhân. Bởi nếu con người không thích ứng về nhận thức tức là khó khăn trong việc hiểu biết về thế giới xung quanh thì sẽ gặp khó khăn trong hoà nhập với cuộc sống.

2.4.2. Thích ứng về mặt cảm xúc

Thích ứng về mặt cảm xúc là một quá trình biến đổi trạng thái tâm lý theo chiều hướng tích cực, thể hiện rung cảm của người công nhân đối với những sự vật, hiện tượng cho phù hợp với môi trường, điều kiện của IR 4.0 và được thể hiện qua sự tự tin, chủ định và hiệu quả của hoạt động. Biểu hiện thích ứng về mặt cảm xúc là sự biến đổi trạng thái tâm lý, sự rung cảm, những tâm trạng của chủ thể đối với con người, sự vật, hiện tượng xung quanh; thể hiện qua sự tự tin, vui vẻ, thích thú, hăng hái, cởi mở trong giao tiếp; tích cực và có chủ định trong tìm hiểu khám phá môi trường xung quanh.

2.3.3. Thích ứng về mặt hành vi

Thích ứng về hành vi là thích ứng quan trọng nhất của người công nhân vì hành vi là kết quả của quá trình nhận thức, xúc cảm và thái độ của họ. Thích ứng về hành vi thể hiện việc người công nhân vượt qua những khó khăn, trở ngại để hoà nhập với IR 4.0. Mỗi công nhân đều có hoàn cảnh sống khác nhau như: điều kiện tinh thần; điều kiện vật chất; môi trường làm việc, học tập; tham gia các hoạt động khác nhau: như lao động, học tập, vui chơi, sinh hoạt... Trước những thay đổi của điều kiện IR 4.0, của những hoạt động trong của cuộc sống như vậy mỗi con người cần thay đổi hành vi của bản thân để hoà nhập, tồn tại và phát triển. Thích ứng về mặt hành vi là biểu hiện cuối cùng trong chuỗi thích ứng nhận thức, cảm xúc, hành vi. Đó là kết quả của quá trình nhận thức, hình thành cảm xúc và biểu hiện qua hành vi. Do đó, thích ứng về mặt hành vi vô cùng quan trọng, bởi nó là biểu hiện ra bên ngoài để có thể đánh giá người công nhân.

3. Kết luận

Với hiện trạng của tỉnh Bình Dương hiện nay, nền

kinh tế vẫn dựa nhiều vào các ngành sử dụng lao động giá rẻ; trình độ của người công nhân chưa cao. Đây là một trong những thách thức lớn nhất khi đối diện với cuộc IR 4.0. Sự thích ứng của công nhân với công việc chưa cao, khả năng tiếp nhận, ứng dụng và sáng tạo tri thức còn thấp. Sự thiếu hụt kỹ năng lao động và tay nghề trong một số ngành đang khá phổ biến trong công nhân lao động hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Cục thống kê tỉnh Bình Dương, *Báo cáo Tình hình kinh tế - xã hội năm 2019*.
- [2]. Nguyễn Văn Nam, *Báo cáo tổng kết đề tài “Xây dựng và phát triển đội ngũ công nhân tỉnh Bình Dương - thực trạng và giải pháp”*.
- [3]. Thành Nam (1982), *Phong trào đấu tranh cách mạng của công nhân cao su miền Đông Nam Bộ*, NXB Lao động.
- [4]. Kaus Schwab (2016), *Cách mạng công nghiệp 4.0*, Diễn đàn Kinh tế thế giới tại Davos Thụy Sĩ, tháng 1/2016.
- [5]. Liên đoàn lao động tỉnh Bình Dương, *Báo cáo tổng kết hoạt động lao động Bình Dương năm 2019*.

Adaptation of the workers in industrial parks in Binh Duong province to the impact of the industrial revolution 4.0

Nguyen Van Thang - Tran Kim An - Dong Van Toan - Trinh Thi Cam Tuyen

Thu Dau Mot University, Binh Duong

Email: thangnv@tdmu.edu.vn

Abstract: *The industrial revolution 4.0 is creating a drastic change in the structure and production methods, which affects the lives of the workers in industrial zones. To survive and develop, the workers must actively adapt (in terms of awareness, attitude and behavior) to new requirements. This article analyzes the workers' adaptation to the impact of industrial revolution 4.0 in industrial parks in Binh Duong province.*

Keywords: *Workers' adaptation, Binh Duong, industrial revolution 4.0.*